

Kroniek ondernemingsstrafrecht

Tweede helft 2022

Mr. dr. B. van der Vorm (red.), mr. N.M.D. van der Aa, mr. J.S. Boeser, mr. J. Boonstra, mr. dr. S.S. Buisman, mr. A.A. Feenstra, mr. M.N.H. Hintzen, mr. dr. I. Koopmans, prof. mr. M. Nelemans, prof. mr. J.S. Nan, mr. N. van der Voort en mr. dr. W.S. de Zanger

32

Inleiding

Mr. dr. B. van der Vorm (red.)

In de tweede helft van 2022 waren de meeste regels die golden ter bestrijding van COVID-19 niet langer van kracht.¹ Dit betekende een einde aan bijvoorbeeld de avondklok, de sluitingen van restaurants en cafés en het verplicht thuiswerken. Ook haalden sommige voorgestelde bevoegdheden niet de eindstreep, zoals de sluitingsbevoegdheid van de burgemeester in artikel 58na Wet publieke gezondheid.² Het wekt daarom geen verbazing dat in deze kroniek nauwelijks tot geen aandacht zal worden besteed aan coronawetgeving. In dat perspectief is weer sprake van een kroniek met ‘ouderwetse’ bijdragen over het ondernemingsstrafrecht.

In deze kroniek kunnen we niet om het afscheid van Henny Sackers heen. Op 11 november 2022 heeft hij als hoogleraar Bestuurlijk sanctierecht afscheid genomen van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Radboud Universiteit Nijmegen. Daarnaast heeft hij ook zijn taken neergelegd als redactielid van dit blad. Als dank

voor zijn inzet is aan hem een ‘Liber amicorum’³ aangeboden en is een speciaal themanummer in het *Tijdschrift voor Bijzonder Strafrecht & Handhaving*⁴ verschenen. Tijdens zijn afscheidscollage wees Sackers op het wetsvoorstel Sluitingsbevoegdheid burgemeester bij openbare ordeverstoring door ernstig geweld of door een wapenvondst en plaatste kritische kanttekeningen bij dit wetsvoorstel. Op grond van dit wetsvoorstel verkrijgt de burgemeester de bevoegdheid om bij ernstig geweld als gevolg van georganiseerde en/of ondermijnende criminaliteit een woning te sluiten als de openbare orde rond het pand is of dreigt te worden verstoord.⁵ Dit wetsvoorstel is ingediend op 4 oktober 2022 en is zeker de moeite waard om in de gaten te blijven houden.

Een wetsvoorstel dat op de valreep van 2022 veel aandacht heeft gekregen is het conceptwetsvoorstel Wet op de politieke partijen (Wpp).⁶ Politieke partijen die de democratie ondermijnen of willen afschaffen, moeten om die reden verboden kunnen worden door de rechter. Ook moeten partijen openheid geven over hun financiën, interne organisatie en hoe ze adverteren. Met betrekking tot een verbod van een politieke partij geldt het bepaalde in het voorgestelde artikel 86 lid 1 Wpp. Hieruit blijkt dat een politieke partij door de Hoge Raad op verzoek van de procureur-generaal bij de Hoge Raad verboden

1 Vgl. H.J.B. Sackers (red.), ‘Kroniek ondernemingsstrafrecht. Eerste helft 2022’, *TBS&H* 2022, p. 246.

2 B. van der Vorm, ‘Naschrift bij “De burgemeester als ziektebestrijder? Onduidelijkheden over de voorgestelde sluitingsbevoegdheid van de burgemeester in artikel 58na Wet publieke gezondheid”’, *TBS&H* 2022, p. 325-326.

3 B. Eggen, M. Fedorova, P.H. van Kempen, A. Machielse & P. Vegter (red.), *Bijzonderheden in het strafrecht. Liber amicorum Henny Sackers*, Deventer: Wolters Kluwer 2022.

4 J. Boonstra, ‘Redactioneel ter ere van Henny Sackers’, *TBS&H* 2022, p. 273-274.

5 *Kamerstukken II* 2022/23, 36217, nr. 3.

6 ‘Nieuwe wet politieke partijen moet verbod mogelijk maken’, *NOS Nieuws* 22 december 2022.

wordt verklaard en ontbonden, indien de partij door haar doelstelling of werkzaamheden een daadwerkelijke en ernstige bedreiging vormt voor een of meer grondbeginselen van de democratische rechtsstaat. Het tweede lid van deze bepaling geeft aan wat ‘grondbeginselen zijn van de democratische rechtsstaat’: a. periodieke, vrije en geheime verkiezingen; b. democratische besluitvorming; c. grondrechten; d. scheiding van machten; e. onafhankelijke en onpartijdige rechtspraak. Dit wetsvoorstel zal ongetwijfeld in de komende periode ertoe leiden dat velen de pen zullen pakken om hun gedachten uiteen te zetten over dit (controversiële) wetsvoorstel. Dit wetsvoorstel past goed in de tendens van het verbieden van organisaties en rechtspersonen.⁷

Voorts kan worden gewezen op een aantal wetsvoorstellen die in de tweede helft zijn ingediend. Gewezen wordt op het wetsvoorstel Regels ter uitvoering van EU-verordeningen op het terrein van grenzen en veiligheid (Uitvoeringswet EU-verordeningen grenzen en veiligheid),⁸ Wijziging van de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming en enkele andere wetten in verband met het stroomlijnen en actualiseren van het gegevensbeschermingsrecht (Verzamelwet gegevensbescherming),⁹ Regels aangaande een tijdelijke uitwisseling van persoonsgegevens ter identificering van de ouders die gedupeerd zijn als gevolg van problemen bij de uitvoering van de kinderopvangtoeslag en geconfronteerd zijn met uithuisplaatsing van kinderen (Tijdelijke wet uitwisseling persoonsgegevens UHP KOT)¹⁰ en de Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafrecht BES, het Wetboek van Strafvordering en het Wetboek van Strafvordering BES in verband met de uitbreiding van de strafbaarheid voor schadetoebrengende gedragingen ten behoeve van een buitenlandse mogendheid (uitbreiding strafbaarheid spionageactiviteiten).¹¹

Daarnaast kan worden gewezen op het wetsvoorstel Wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafrecht BES, het Wetboek van Strafvordering en het Wetboek van Strafvordering BES in verband met de strafbaarstelling van het zich verschaffen, verspreiden of anderszins ter beschikking stellen van persoonsgegevens voor intimiderende doeleinden (strafbaarstelling gebruik persoonsgegevens voor intimiderende doeleinden)¹² en het wetsvoorstel Wijziging van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek en de Overgangswet nieuw Burgerlijk Wetboek in verband met de aanpassing van de termijn van de omkering van de bewijslast voor consumentenkoop van levende dieren (Aanpassingswet bewijslasttermijn consumentenkoop levende dieren).¹³

7 Zie ook de Wet van 23 juni 2021 tot wijziging van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek ter verruiming van de mogelijkheden tot het verbieden van rechtspersonen, *Stb.* 2021, 310, inwerkingtreding op 1 januari 2022.

8 *Kamerstukken II* 2022/23, 36158, nr. 3.

9 *Kamerstukken II* 2022/23, 36264, nr. 3.

10 *Kamerstukken II* 2022/23, 36275, nr. 3.

11 *Kamerstukken II* 2022/23, 36280, nr. 3.

12 *Kamerstukken II* 2022/23, 36171, nr. 3.

13 *Kamerstukken II* 2022/23, 36163, nr. 3.

Niet onvermeld kan blijven de inwerkingtreding van de Innovatiewet Strafvordering en het Besluit innovatie strafvordering per 1 oktober 2022.¹⁴ Dit wetsvoorstel maakt het mogelijk om binnen het huidige Wetboek van Strafvordering voor een periode van twee jaar te experimenteren met nieuwe procedures, hetgeen ook voor het ondernemingsstrafrecht uiteraard van belang zal zijn. Daarnaast is op 1 december 2022 in werking getreden de Wijziging van de Wet beveiliging netwerk- en informatiesystemen in verband met de uitbreiding van de bevoegdheid van de Minister van Justitie en Veiligheid om dreigings- en incidentinformatie over de netwerk- en informatiesystemen van niet-vitale aanbieders te verstrekken aan deze aanbieders en aan organisaties die objectief kenbaar tot taak hebben om andere organisaties of het publiek te informeren over dreigingen en incidenten ten behoeve van deze aanbieders.¹⁵

In het verband van de versterking van de aanpak van ondermijnende criminaliteit is per 1 juli 2022 het wetsvoorstel Versterking strafrechtelijke aanpak ondermijnende criminaliteit in werking getreden.¹⁶ In de kern betekent dit dat verschillende vormen van faciliterende criminaliteit zwaarder kunnen worden bestraft. Bij faciliterende criminaliteit moet gedacht worden aan bedreigingen, het importeren, exporteren en voorhanden hebben van stoffen die worden gebruikt voor de illegale vervaardiging van drugs (precursoren). Daarnaast worden de kosten voor vernietiging van voorwerpen die in beslag zijn genomen door opsporingsdiensten en het Openbaar Ministerie (zoals bijvoorbeeld illegaal vuurwerk, drugs en wapens) verhaald op degene die daarvoor veroordeeld wordt. Ook wordt een strafrechtelijk executieonderzoek in meer gevallen mogelijk, zodat ook andere financiële sancties (zoals een geldboete) effectiever ten uitvoer kunnen worden gelegd. Ook voor het ondernemingsstrafrecht heeft dit importantie. Zo kan worden gewezen op het nieuwe artikel 138aa Sr (‘uithalerswet’). Artikel 138aa Sr maakt dat het onbevoegd aanwezig zijn op havens en luchthavens zwaarder kan worden bestraft. Ook wordt er aan Boek 6, hoofdstuk 4, van het Wetboek van Strafvordering een nieuwe titel 5 toegevoegd, inhoudende het onderzoek naar het vermogen van de veroordeelde (art. 6:4:22 e.v. Sv). Daarnaast worden voor deze inwerkingtreding ook bijzondere wetten veranderd of gewijzigd. Gewezen kan worden op de introductie van artikel 13d Opiumwet, artikel 8a WED, artikel 4a Wet voorkoming misbruik chemicaliën en artikel 56a Wet wapens en munitie.

Op het gebied van de jurisprudentie kan worden vermeld dat de Afdeling een conclusie heeft gevraagd over de begrippen ‘overtreder’ en ‘functioneel daderschap’. De voorzitter heeft A-G Wattel verzocht drie vragen te beantwoorden: (1) wat zijn advies is over de vraag of de aangeschreven personen kunnen worden aangemerkt als overtreder, (2) welke criteria daarbij gehanteerd

14 *Stb.* 2022, 362, inwerkingtreding op 1 oktober 2022.

15 *Stb.* 2022, 469, inwerkingtreding op 1 december 2022.

16 *Stb.* 2022, 204, inwerkingtreding op 1 juli 2022.

moeten worden, en (3) welke betekenis daarbij moet worden gegeven aan artikel 51 lid 3 Sr en artikel 5:1 lid 3 Awb.¹⁷ Het is de verwachting dat deze conclusie van A-G Wattel zal verschijnen in de eerste helft van 2023. Zeker ten aanzien van het grensgebied van bestuurs- en strafrecht is deze conclusie belangrijk.

Afgezien van de bovenstaande algemene ontwikkelingen op het gebied van het ondernemingsstrafrecht wordt in deze kroniek aandacht besteed aan de vele gezichten van het ondernemingsstrafrecht. Achtereenvolgens aan bod komen de volgende terreinen: fiscaal strafrecht, financieel strafrecht, milieustrafrecht, omkoping, bijzondere wetgeving, Europees strafrecht, cybercrime en varia. De onderwerpen die in deze kroniek worden besproken hebben betrekking op de tweede helft van 2022. Ontwikkelingen die zich niet in deze periode hebben voorgedaan zullen slechts incidenteel worden besproken.

Fiscaal strafrecht

Verzorgd door mr. A.A. Feenstra en M.N.H. Hintzen

Inleiding

Met betrekking tot het fiscaalrechtelijke deel van deze kroniek wordt uitsluitend aandacht besteed aan de jurisprudentie, aangezien er nauwelijks ontwikkelingen hebben plaatsgevonden op het terrein van wetgeving en literatuur die in deze kroniek bespreking behoeven. Derhalve wordt volstaan met een selectie van de meest relevante jurisprudentie op het gebied van het fiscaal strafrecht. Voorts wordt kort aandacht besteed aan een oproep van het kabinet.

Rechtspraak

- *HR 4 oktober 2022, ECLI:NL:HR:2022:1364*

Allereerst een arrest van de Hoge Raad over het *una via*-beginsel, waarbij wordt verwezen naar het eerdere arrest van 15 maart 2022 (ECLI:NL:HR:2022:364). In de onderhavige casus staan de verzuimboetes uit artikel 67c AWR (niet voldoen van btw) in relatie tot artikel 69 AWR (het opzettelijk niet (tijdig) betalen van btw) centraal. De verdachte exploiteert een administratiekantoor. Hij dient kwartaalaangiften btw in, maar voldoet de btw al jaren niet. Hij betaalt ook de daarop volgende naheffingsaanslagen met verzuimboeten niet. De verdachte wordt strafrechtelijk vervolgd in het kader van het zogenoemde ‘paperclip-project’ van de Belastingdienst. In dit project zijn meerdere kleinere btw-fraudezaken strafrechtelijk aangepakt, ondanks dat het drempelbedrag van € 100.000 uit het AAFD niet werd gehaald. Afwijking van het drempelbedrag is mogelijk als een of meer van de aanvullende wegingscriteria van toepassing zijn. In dit geval vormt de ‘themat-

sche aanpak’ in de ogen van het Openbaar Ministerie de legitimatie tot vervolging.

De politierechter in de rechtbank Oost-Brabant veroordeelt de verdachte voor het opzettelijk niet betalen van de belasting die op aangifte moest worden voldaan of afgedragen tot een taakstraf van 120 uur, waarvan 60 uur voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar. De verdachte gaat vervolgens in hoger beroep. De strafkamer van het hof Den Bosch stelt vast dat aan de verdachte voor het niet-voldoen van btw verzuimboeten op grond van artikel 67c AWR zijn opgelegd. Deze verzuimboeten betreffen volgens het hof zonder enige twijfel hetzelfde feit als het feit waarvoor de verdachte nu wordt vervolgd op grond van artikel 69a AWR, te weten het opzettelijk niet (tijdig) voldoen van belasting, die op aangifte moest worden voldaan. Door de strafrechtelijke vervolging is het *una via*-beginsel geschonden. Het hof vernietigt het vonnis van de rechtbank en verklaart het OM niet-ontvankelijk in de strafvervolging.

Het Openbaar Ministerie stelt cassatieberoep in. Volgens de conclusie van de A-G kan de hofuitspraak gelet op het in de zaak van een medeverdachte gewezen arrest van de Hoge Raad van 15 maart 2022 niet in stand blijven. Uitgangspunt moet volgens de Hoge Raad kennelijk zijn dat de verzuimboete en de strafvervolging niet hetzelfde feit betroffen. Dit uitgangspunt valt volgens de A-G te begrijpen in de context van een vrijwel geautomatiseerde afdoening van verzuimboeten en de individuele beslissing om te vervolgen wegens het (structureel) niet betalen van belasting. Er is volgens de A-G wel ruimte om ook in zo’n geval te concluderen tot hetzelfde feit, maar dan moeten de feiten daartoe aanleiding geven. De feitelijke onderbouwing door de verdediging moet voldoende uit de verf komen, omdat anders kan worden aangenomen dat van ‘hetzelfde feit’ geen sprake was. De A-G concludeert tot terugwijzing van de zaak naar het hof Den Bosch. De Hoge Raad oordeelt onder verwijzing naar het arrest van 15 maart 2022 tot grondverklaring van het cassatieberoep. Wederom benoemt de Hoge Raad dat de feiten die aanleiding geven tot de verzuimboete aanzienlijk verschillen van de feiten die ten grondslag liggen aan het in artikel 69a AWR genoemde strafbare feit. Zulke feiten kunnen ‘in beginsel’ niet worden aangemerkt als hetzelfde feit. Ervan uitgaande dat deze formulering van de Hoge Raad niet zonder betekenis is, blijft het een vraag wat de Hoge Raad met ‘in beginsel’ bedoelt. Wij zouden ons kunnen voorstellen dat de afweging anders is als blijkt dat de belastinginspecteur wél een individuele afweging heeft kunnen maken, maar verzuimt de geautomatiseerde afdoening met een verzuimboete terug te draaien. Een andere optie zou kunnen zijn dat de Hoge Raad een slag om de arm houdt voor het geval Europese rechters anders oordelen.

- *Hof Amsterdam 21 juli 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2288*

In het kader van het onderzoek Ijsberg werd de verdachte strafrechtelijk vervolgd voor het feitelijk leiding ge-

17 ‘Afdeling bestuursrechtspraak vraagt conclusie over de begrippen “overtreder” en “functioneel daderschap”’, te raadplegen via: www.raadvanstate.nl/actueel/nieuws/@132892/overtreder-functioneel-daderschap/.

ven aan het misbruik van de herinvesteringsreserve (HIR) met onroerendgoedtransacties en constructies door de bv waarvan hij directeur en (middellijk) aandeelhouder was. De strafkamer van het hof Amsterdam stelde voorop dat de ná de ambtshalve opgelegde aanslagen Vpb ingediende aangiftebiljetten Vpb niet golden als een bij de belastingwet voorziene aangifte in de zin van artikel 69 AWR. Deze aangiften moesten fiscaalrechtelijk worden aangemerkt als een bezwaarschrift tegen de ambtshalve aanslagen. Het hof vond echter wel dat ook een na een ambtshalve aanslag ingediende aangifte Vpb, in dit geval een (digitaal) formulier waarin uitsluitend opgave werd gedaan van posten en daarbij vermelde bedragen, in het maatschappelijke verkeer een bewijsbestemming had. Dat zo'n geschrift fiscaalrechtelijk werd opgevat als een bezwaarschrift tegen een ambtshalve opgelegde aanslag, maakte volgens het hof niet dat het geen geschrift was dat tot bewijs van enig feit kon dienen. Daarmee wijkt het hof af van de lijn die is gevolgd in de uitspraak van de Hoge Raad van 3 oktober 2017 (ECLI:NL:HR:2017:2542), waarin is geoordeeld dat een bezwaarschrift als zodanig geen bewijsbestemming heeft. Het springende punt lijkt te zijn dat enkel een formulier is ingediend met uitsluitend een opgave van posten en daarbij vermelde bedragen. Volgens ons is dat echter in de casus van de Hoge Raad niet veel anders geweest. Vervolgens besliste het hof dat de verdachte de aangiften Vpb 2009 en 2010 van de bv valselijk of in strijd met de waarheid had opgemaakt. Dat werd mogelijk gemaakt door met de boekwinst die was behaald bij de verkoop van een pand in 2008 een HIR te vormen en in de aangiften Vpb 2009 en 2010 te doen alsof een herinvestering had plaatsgevonden. Volgens het hof had X opzettelijk gebruik gemaakt van een constructie met als doel het omzeilen van de wettelijke regeling in de vennootschapsbelasting, waardoor onvoldoende belasting werd geheven. Dit had ook gevolgen voor de aangifte inkomstenbelasting over het jaar 2009, omdat geen melding werd gedaan van de ontvangst van een bedrag als beloning voor arbeid of als dividenduitkering, dat via een stichting was gebruikt voor de koop van een door de verdachte gehuurde woning. Het hof veroordeelde de verdachte tot een gevangenisstraf van 21 maanden en vijf jaar ontzetting van het recht om het beroep van bestuurder van een rechtspersoon uit te oefenen.

- *Hof Amsterdam 11 januari 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:2926*

Dit betreft de verwijzingszaak na de uitspraak van de Hoge Raad in de zaak van de belastingadviseur die strafrechtelijk vervolgd werd als 'pleger' van belastingfraude. Het hof Amsterdam oordeelde aanvankelijk dat de verdachte, die als adviseur opzettelijk onjuiste IB-aangiften voor cliënten heeft gedaan, kon worden aangemerkt als 'degene die opzettelijk een bij de belastingwet voorziene aangifte onjuist doet' (art. 69 lid 2 AWR). De Hoge Raad oordeelde echter dat een 'bij belastingwet voorziene aangifte' uitsluitend kan worden gedaan door degene op wiens belasting- of betalingsplicht die aangifte betrekking heeft, of door degene die wettelijk als zijn verte-

genwoordiger kan optreden. Dit leidde tot een terugwijzing, waarbij het hof Amsterdam alsnog in lijn met de Hoge Raad oordeelt dat de adviseur die opzettelijk onjuiste aangiften doet voor de in de bewezenverklaring genoemde belastingplichtige personen niet kan worden aangemerkt als degene die opzettelijk een bij belastingwet voorziene aangifte onjuist doet. Het bewezenverklarde is dus niet kwalificeerbaar. Gelet hierop wordt de adviseur ontslagen van alle rechtsvervolging. Het Openbaar Ministerie is ter zake van het tweede cumulatief/alternatief tenlastegelegde (valsheid in geschrifte) niet-ontvankelijk in de vervolging. Bij de eerdere behandeling in hoger beroep heeft de A-G zich namelijk op de zitting op het standpunt gesteld dat dat feit niet meer aan de orde was of hoefde te zijn.

- *Rechtbank Amsterdam 4 oktober 2022, ECLI:NL:RBAMS:2022:6249*

In het kader van een strafrechtelijk onderzoek wegens het indienen van onjuiste aangiften Vpb vordert de officier van justitie informatie bij de fiscaal advocaat van de verdachten. In de loop van 2012 was de fiscaal advocaat, toen nog belastingadviseur, betrokken geraakt bij het dossier van de verdachten. Hij was op dat moment geen advocaat, maar werd kort daarna beëdigd. De fiscaal advocaat heeft, ook na zijn beëdiging, namens zijn cliënten vragen over de aangiften beantwoord en informatie verstrekt aan de Belastingdienst. De officier van justitie vorderde op grond van artikel 126nd Sv van het kantoor van de fiscaal advocaat afgifte van alle gegevens met betrekking tot de verdachten. De fiscaal advocaat beriep zich vervolgens op het verschoningsrecht, onder meer met betrekking tot de correspondentie die door hem of onder zijn verantwoordelijkheid vanaf de datum van zijn beëdiging was gevoerd met de Belastingdienst. De officier van justitie vorderde hierop een beslissing van de rechter-commissaris. Het eerste geschilpunt zag op de vraag of de fiscaal advocaat vanaf de datum beëdiging als advocaat of als belastingadviseur heeft opgetreden. De rechter-commissaris oordeelt hierover dat het uitgangspunt is dat een verschoningsgerechtigde zelf bepaalt of aan hem toevertrouwde informatie onder het verschoningsrecht valt. Dit uitgangspunt brengt mee dat het ook primair aan de verschoningsgerechtigde is om te beoordelen in welke hoedanigheid bepaalde informatie aan hem is toevertrouwd. Het betoog van de officier van justitie dat zou moeten blijken dat de betrokkene in zijn hoedanigheid van (aanstaand) advocaat door verdachten is aangezocht, is dus onjuist. De enkele omstandigheid dat hij al fiscaal-juridische bijstand aan verdachten verleende voordat hij advocaat werd is onvoldoende om te twijfelen aan het standpunt van de advocaat. De rechter-commissaris besliste dat ervan moest worden uitgegaan dat in de brieven en e-mails van de advocaat aan de Belastingdienst informatie was opgenomen die hij in de relatie advocaat-cliënt had verkregen en dus (in beginsel) vertrouwelijk was. Het feit dat deze informatie was overgedragen aan de Belastingdienst betekende niet zonder meer dat de vertrouwelijkheid daarvan was prijsgegeven. In deze zaak deed zich

volgens de rechter-commissaris echter de bijzonderheid voor dat de informatie was verstrekt in het kader van de vaststelling van de hoogte van de belastingschuld en (dus) de beoordeling van de juistheid van de ingediende aangiften Vpb, terwijl de verdenking op precies die gedraging zag. Verder was deze informatie verstrekt aan de inspecteur, die op grond van artikel 80 lid 1 AWR ook was belast met de opsporing van bij de belastingwet strafbaar gestelde feiten. Volgens de rechter-commissaris brachten deze bijzonderheden mee dat moest worden geoordeeld dat de betrouwbaarheid van de informatie niet alleen was prijsgegeven in de administratiefrechtelijke relatie tot de Belastingdienst inzake de afwikkeling van de ingediende aangiften Vpb, maar ook in het mogelijke strafrechtelijke vervolg daarop. De rechter-commissaris bepaalde dat de officier van justitie kennis mocht nemen van de correspondentie tussen de Belastingdienst en de fiscaal advocaat. Het zal geen verbazing wekken dat de auteurs van deze rubriek vraagtekens hebben bij de wijze waarop de rechter-commissaris het tweede geschilpunt beslecht. Allereerst is in belastingzaken bij herhaling geprocedeerd over de informatie-uitwisseling tussen de Belastingdienst en FIOD en heeft de Hoge Raad geoordeeld dat de beide onderdelen niet als één en ondeelbaar moeten of mogen worden gezien. Daarnaast is opmerkelijk dat het Openbaar Ministerie deze vordering doet, wetende dat de op grond van een informatieverplichting verstrekte (wilsafhankelijke) informatie aan de Belastingdienst niet voor bestraffing mag worden gebruikt.

Overig

- *Kabinet pakt opmerkelijke belastingconstructies aan*¹⁸

Ten slotte nog een opmerkelijke oproep van het kabinet, die breed in de media en fiscale vakliteratuur is gedeeld. Het is geen verrassing dat het kabinet opmerkelijke belastingconstructies wil aanpakken. Het ministerie van Financiën is hiervoor een project gestart, waarbij naar het gehele belastingstelsel wordt gekeken. In de eerste fase worden de opmerkelijke belastingconstructies in kaart gebracht. Onderdeel hiervan is een internetconsultatie, waarvoor het ministerie Nederlanders oproept opmerkelijke constructies aan te dragen. In het voorjaar van 2023 worden de eerste opmerkelijke belastingconstructies die aangepakt worden, gepresenteerd. Dit moet leiden tot een opbrengst van € 160 miljoen in 2024 en uiteindelijk € 550 miljoen structureel vanaf 2027. Als definitie van een opmerkelijke belastingconstructie wordt gehanteerd: als een belastingplichtige zo min mogelijk belasting betaalt door het structureren, omvormen of verschuiven van transacties, inkomen, winst en vermogen. Bij dat soort constructies wordt er gebruikgemaakt van de verschillen in belastingtarieven, grondslagen, vrijstellingen dan wel aftrekposten. Het gaat hierbij om gevallen waarbij er weliswaar wordt gehandeld naar de letter van de wet, maar niet naar de geest van de wet. Dat leidt niet te duiden op een strafrechtelijk perspec-

tief, maar de ervaring leert dat belastingontwijking en belastingontduiking als snel door elkaar gebruikt gaan worden. Kortom, een ontwikkeling om ook in het kader van het fiscale strafrecht in de gaten te houden.

Financieel strafrecht

Verzorgd door mr. N.M.D. van der Aa, mr. J.S. Boeser en prof. mr. M. Nelemans¹⁹

Inleiding

Deze paragraaf behandelt de ontwikkelingen van het afgelopen halfjaar op de volgende gebieden van het financieel strafrecht: (i) Wwft en witwassen: beleid; (ii) Wwft en witwassen: rechtspraak; (iii) Cryptovaluta en witwassen; (iv) Toezicht en handhaving; (v) Internationale sancties; (vi) Europese sancties tegen Rusland; (vii) marktmisbruik; (viii) Ontneming en (ix) Procesafspraken.

Wwft en witwassen: beleid

Het is op het gebied van het voorkomen van witwassen en financieren van terrorisme het afgelopen halfjaar niet stil gebleven. Eind augustus kwam de *Financial Action Task Force* (FATF) met zijn oordeel over de Nederlandse strijd tegen witwassen en terrorismefinanciering.²⁰ Volgens de FATF is Nederland de afgelopen jaren vooruitgegaan in zijn aanpak van witwassen. Tegelijkertijd ziet de FATF nog op meerdere punten ruimte voor verbetering. Nederland zou bijvoorbeeld meer moeten doen om te voorkomen dat rechtspersonen worden ingezet voor criminele doeleinden. Ook is volgens de FATF winst te behalen in de naleving van de Wwft voor beroepsgroepen zoals notarissen en advocaten, en het toezicht op deze naleving. Niet lang na de publicatie van de FATF-evaluatie publiceerde De Nederlandsche Bank (DNB) een paper waarin vooruit wordt geblikt op een meer risico-gebaseerde witwasaanpak, met een bijzondere focus op banken.²¹ Volgens DNB is dit een gerichtere aanpak om financieel-economische criminaliteit buiten de financiële sector te houden en 'ongewenste neveneffecten van de poortwachtersrol van banken en andere financiële instellingen' te verminderen.²²

In de vorige kroniek berichtten we over het wetsvoorstel Plan van aanpak witwassen en de kritiek van de Raad van State op de maatregel voor gezamenlijke transactie-

18 Nieuwsbericht van 29 november 2022, www.rijksoverheid.nl.

19 Wij danken mr. F.A.L. Leegstra voor haar hulp bij deze bijdrage.

20 *Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures – The Netherlands, Fourth Round Mutual Evaluation Report*, FATF augustus 2022, te raadplegen via: www.fatf-gafi.org/publications/mutualevaluations/documents/mer-netherlands-2022.html.

21 *Van herstel naar balans. Een vooruitblik naar een meer risicogebaseerde aanpak van het voorkomen en bestrijden van witwassen en terrorismefinanciering*, De Nederlandsche Bank 8 september 2022, te raadplegen via: www.dnb.nl/media/2ambvxt/van-herstel-naar-balans.pdf.

22 'Aanpak van witwassen moet gericht', dnb.nl 9 september 2022. Zie ook A. Merz & J. Goudsmit, 'Interview met Steven Maijoor (DNB) over rapport Van herstel naar balans', *TvT* 2022, p. 106-108.